

Mottagare
Tekniska nämnden

Information om förslag till Policy (för) Gotlands vatten- och avloppsförsörjning 2040

Förslag till beslut

Tekniska nämnden föreslår Regionfullmäktige att besluta att anta ”Policy (för) Gotlands vatten- och avloppsförsörjning 2040” (VA-policy 2040) och därmed ersätta ”Vision och strategi för Gotlands vatten- och avloppsförsörjning 2030”.

Sammanfattning

”Vision och strategi för Gotlands VA-försörjning 2030” (VA-strategi 2030) antogs av regionfullmäktige 2017-12-18 och har inte reviderats sedan dess. I oktober 2022 inleddes arbetet med att ta fram en reviderad VA-strategi. Den reviderade strategin föreslås byta namn till Policy (för) Gotlands vatten- och avloppsförsörjning 2040 (VA-policy 2040). Det har även skett en del förändringar i både upplägg och innehåll. Under framtagandet av VA-policy 2040 har workshoppar genomförts med både politiker och tjänstepersoner.

Ärendebeskrivning

”Vision och strategi för Gotlands VA-försörjning 2030” (VA-strategin) antogs av regionfullmäktige 2017-12-18. Syftet med strategin var att tydliggöra hur mål och strategier i Region Gotlands utvecklingsprogram, Vision 2025, skulle verkställas inom VA-försörjningen och att lägga grunden för en långsiktigt hållbar VA-planering för Gotland. Arbetet började med ett nuläge och ett önskat framtida läge, därefter antogs VA-strategi 2030 av regionfullmäktige. Vatten- och avloppsplan för Gotland (VA-plan 2018) med dess sju delplaner, som tog sin utgångspunkt i VA-strategi 2030, antogs därefter av tekniska nämnden. Hela arbetet följde Havs- och vattenmyndighetens ”Vägledning för kommunal VA-planering för hållbar VA-försörjning och god vattenstatus (rapport 2014:1)”.

VA-strategi 2030 anger att det är lämpligt att se över och vid behov revidera VA-strategin i början av varje mandatperiod. Den har dock inte reviderats någon gång efter att den antogs. Däremot har alla åtgärdslistor i VA-plan 2018 och delplanerna uppdaterats vid tre tillfällen, 2020-03-18, 2021-03-31 och 2022-04-20.

Arbetet med översyn av VA-strategi 2030, som nu föreslås byta namn till VA-policy 2040, inleddes 2022-10-27 genom en workshop med politiker från tekniska nämnden och från miljö- och byggnadsnämnden samt utvalda

tjänstepersoner från teknikförvaltningen, samhällsbyggnadsförvaltningen och regionstyrelseförvaltningen. Från workshopen fanns enighet om att det är politiken (regionfullmäktige) som är avsändare av policyn och det är tjänstepersoner som är mottagare av policyn. Tjänstepersoner ansvarar för att förmedla vidare informationen till boende, besökare och verksamhetsutövare. Vidare fanns enighet kring att alla sex övergripande strategier skulle vara kvar. Fem av strategierna har behållits men uppdaterats och benämns istället policypunkter, medan en av strategierna utgått och ersatts av en ny policy som kretsar kring hållbarhet.

Efter en paus (till följd av att resurser behövde omfördelas till arbetet med översiktsplanen) fortsatte arbetet med VA-policy 2040. En workshop genomfördes för tjänstepersoner 2023-03-15.

Den största övergripande förändringen i VA-policy 2040, jämfört med VA-strategi 2030, är att den inte längre innehåller en "egen" vision för VA-försörjningen. För att tydliggöra att VA-försörjningen direkt kopplar till den regionala utvecklingsstrategin – Vårt Gotland 2040 – används istället dess politiskt antagna vision. Ytterligare en övergripande förändring är att de nuvarande sex strategierna istället benämns som policypunkter.

Ytterligare övergripande förändringar är:

- Strategi nr 1 utgår "Boende och verksamhetsutövare på Gotland ska veta var VA-försörjningen ska vara enskild och var den ska vara allmän" från VA-strategi 2030 saknas i VA-policy 2040 då den var formulerad som en strategi.
- Policy nr 1 i VA-policy 2040 motsvarar strategi nr 4 i VA-strategi 2030.
- Policy nr 2 i VA-policy 2040 har utökats till att även gälla spillvatten och dagvatten, inte enbart dricksvatten. Det har också förtydligats att VA-försörjningen, utöver att vara robust, också ska vara driftsäker, ha redundans och vara resiliënt.
- Policy nr 3 i VA-policy 2040 innehåller en mindre omformulering jämfört med VA-strategi 2030.
- Policy nr 4 i VA-policy 2040 är ny.
- Policy nr 5 har i VA-policy 2040 utvecklats vad som menas med "god".
- Policy nr 6 i VA-policy 2040 har "långsiktigt ekonomiskt" ersatts med "samhällsekonomiskt".
- De 27 tidigare understrategierna har uppdaterats och utökats till 28 strategier.

"Bilaga 1 till VA_policy" utgör inte en del av handlingen utan bifogas för att tydliggöra skillnaden mellan VA-strategi 2030 och förslag till VA-policy 2040.

Förtydliganden efter TNAU 2023-01-10

Efter önskemål från TNAU har *Bilaga 1 – Struktur bland andra planer och dokument*, lagts till i slutet av VA-policy 2040 som tydliggör hur VA-policy 2040

förhåller sig till vissa andra styrande dokument och planer inom Region Gotland, samt från externa myndigheter.

En ytterligare förändring som har skett gäller **Policy nr 1, strategi 3** (tidigare nummer 7). Följande stycken tagits bort:

7. Allmänna vattentäkter och stora enskilda vattentäkter ska ha ett fullgott vattenskydd som bevarar vattnets kvalitet och kvantitet, även om uttag inte sker idag. Till ”stora enskilda vattentäkter”, räknas inte, oavsett storlek, lantbrukets egna vattentäkter för exempelvis djurproduktion.

Ett mark- eller vattenområde får av länsstyrelsen eller kommunen förklaras som vattenskyddsområde enligt 7 kap. 21 § miljöbalken. Skyddet syftar till att värna en grund- eller ytvattentillgång som nyttjas, eller som komma att nyttjas som vattentäkt. Vattenskyddsområden med dess föreskrifter utgör den kanske allra viktigaste åtgärden för att kunna skydda och säkerställa kvaliteten i en vattentäkt. Lagstiftningen gör ingen skillnad på huvudmannskapet vad gäller kravet på skyddsområde, d.v.s. även större enskilda vattentäkter ska ha ett skydd. En större enskild vattentäkt definieras som att den försörjer fler än 50 personer eller där uttaget av vatten överstiger 10m³. Dock ligger ansvaret på den enskilda innehavaren av vattentäkten att ansöka om vattenskyddsområde för enskilda vattentäkter. Skälet till att delar av texten har strukits handlar alltså om att lagstiftningen, d.v.s. miljöbalken, fastställer att det är upp till innehavaren av den enskilda vattentäkten att ansöka om vattenskyddsområde.

Gällande **Policy nr 1, 3 och 4**, där ”verksamhetsutövare” omnämns, avses exempelvis juridiska personer såsom ett företag eller en ekonomisk förening, men kan även avse privatpersoner som är ansvariga för en verksamhet (eller del av sådan). Även nyttjanderättshavare och fastighetsägare kan vara verksamhetsutövare. Definitionen är således att betrakta som bred.

Policy nr 4, strategi 16, anger att ”*Ekosystemtjänster ska identifieras och utvärderas vid planering, uppförande och eventuell avveckling av den allmänna VA-anläggningen*”. Strategin syftar till att tydliggöra behovet av att i framförallt tidiga skeden se nyttan som ekosystemtjänster bidrar med.

Bedömning

Det fanns ett behov av att revidera nuvarande VA-strategi 2030. Genom förändringar i lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster gäller att det från den 1 januari 2024 ska finnas en aktuell vattentjänstplan i varje kommun där kommunfullmäktige beslutar om antagande. Parallellt med arbetet att ta fram förslag till VA-policy 2040 pågår därför arbetet med att ta fram en vattentjänstplan. VA-policy 2040 ska ligga till grund för inriktningen i kommande vattentjänstplan. När VA-policyn 2040 och vattentjänstplanen väl har antagits föreslås att arbetet med att uppdatera resterande VA-delplaner fortsätter. Det bör även initieras ett arbete med att utvärdera om det behövs ett

samlingsdokument som motsvarar nuvarande VA-plan 2018, då kommande vattentjänstplan inte fyller denna funktion.

Barn- och genusperspektiv

VA-policy 2040 innehåller flera delar som är grundläggande för kommande generationer. Våra vattenresurser och allmänna VA-anläggningar måste skyddas idag och långsiktigt. Det är mer aktuellt än på länge att säkerställa att vi har en VA-försörjning som är motståndskraftig mot yttre påverkan och som klarar olika typer av störningar. Den måste utformas med redundans, samt vara robust och resiliënt. Kommande generationer är också betjänta av att miljö kvalitetsnormerna och andra miljöaspekter sätter gränserna för utsläpp och överutnyttjande av vattenkällor och att anläggningar utformas med ett ekonomiskt och miljömässigt helhetsperspektiv. VA-försörjning är könsneutralt eftersom alla behöver dricksvatten och rena vattendrag.

Landsbygdsperspektiv

I den kommande vattentjänstplanen kommer utbyggnad av allmän VA-försörjning prioriteras enligt VA-huvudmannens skyldighet i lagen om allmänna vattentjänster. Nuvarande bedömning ligger till grund för en uppdatering av prioritering av utbyggnad bland annat till landsbygderna. En sådan planering säkerställer att de befintliga områden som har störst behov av VA-utbyggnad prioriteras. Genom en väl genomtänkt utbyggnadsplan kan dessutom kostnaderna hållas nere för utbygganden. I VA-policy 2040 finns också en strategi som anger att Region Gotland ska stödja de fastighetsägare som har egen VA-försörjning, så kallad enskild VA-lösning.

Ekonomisk konsekvensanalys

Parallellt med framtagandet av VA-policy 2040 tas en vattentjänstplan fram. Denna kommer, tillsammans med uppdatering av övriga VA-delplaner, konkretisera vilka aktiviteter som behöver genomföras, kostnader samt personalbehov för dessa. VA-policy 2040 blir en grund för kommande aktiviteter och blir vägledande för beslut och styrning. Den innehåller inga konkreta aktiviteter och därmed inte heller några kostnader.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse Teknikförvaltningen daterad 2024-01-15
Policy för Gotlands vatten- och avloppsförsörjning 2040 daterad 2024-01-15
Bilaga

Teknikförvaltningen

Patric Ramberg
Teknisk direktör

Skickas till

Regionstyrelsen